

ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Зубрицький М. І.

У статті проаналізовано тенденції розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців. Опрацьовано чинні нормативно-правові акти, які визначають ці тенденції на законодавчому рівні. Досліджено наукові праці з цих питань.

Ключові слова: юридична відповідальність, державні службовці, законодавство України, тенденції розвитку.

В статье проанализированы тенденции развития правового регулирования юридической ответственности государственных служащих. Проработаны действующие нормативно-правовые акты, которые определяют данные тенденции на законодательном уровне. Исследованы научные работы по этим вопросам.

Ключевые слова: юридическая ответственность, государственные служащие, законодательство Украины, тенденции развития.

The article analyzes the tendencies of development of legal regulation of legal responsibility of civil servants. The worked out legal acts, which determine the given tendencies at the legislative level. The analysis of the current legislation has shown that all legislative priorities set by the legislator for the development of legal regulation of legal liability of civil servants have already been implemented, that is, this institution actually exists in the form in which the legislator seeks to see him for several years to come. The attention is drawn to the necessity of the reform of the civil service and the optimization of the system of state bodies, and the planned activities include: declaring the property status of public servants; prevention and settlement of conflicts of interest; verification of employees' integrity and monitoring their lifestyle; control over the integrity of employees; creation of an effective, transparent, open and flexible structure of public administration with the use of the latest information and communication technologies; renewal of civil servants' staff. The necessity of introducing clear and transparent mechanisms of bringing civil servants to responsibility is substantiated. The main purpose of its realization is the legislative establishment of a procedure for disclosure of information on bringing a civil servant to justice. The necessity of creating a single legal act aimed at regulating the disciplinary responsibility of a civil servant – the Disciplinary Statute – is emphasized, realization in practice is possible through the adoption of the Disciplinary Code (statute) of civil servants. It is concluded that the tendencies of further development of legal regulation of legal responsibility of civil servants are as follows: a) strengthening of responsibility of civil servants in various spheres; b) introduction of clear and transparent mechanisms of bringing civil servants to justice; c) creation of a single legal act aimed at regulating the civil servant's disciplinary responsibility; d) replacement of the terms "official", "civil servant" with "public servant"; accordingly, it will be about the legal regulation of the responsibility of public servants.

Key words: legal responsibility, civil servants, legislation of Ukraine, tendencies of development.

Постановка проблеми та її актуальність. Тенденції розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців є недостатньо дослідженими у вітчизняній науці з огляду на такі обставини: 1) втрату актуальності низки праць через прийняття нового Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1]; 2) перебування в полі зору науковців більш загальних питань, пов'язаних із тенденціями розвитку правового регулювання державної служби загалом. Саме тому цьому питанню юридична наука приділяє недостатню увагу. За останнє десятиліття у рамках реформ державної служби було схвалено низку стратегій та програм, які у тій чи іншій мірі декларували тенденції подальшого розвитку правового регулювання державних службовців. Значна їх кількість втратили актуальність чи були виконані, проте положення цих документів дають змогу виділити окремі тенденції подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До науковців, які досліджували більш загальні питання, пов'язані з тенденціями розвитку правового регулювання державної служби, віднесемо таких учених, як В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, Н.О. Бондарчук, Л.М. Гогіна, М.А. Дідиченко, Г.М. Дрок, С.Д. Дубенко, Б.Є. Желік, К.С. Зазерін, Ю.В. Ковбасюк, В.М. Князев, В.Я. Малиновський, Т.В. Мотренко, Р.А. Науменко, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенський, В.М. Олуйко, С.П. Пасіка, Л.А. Пашко, Т.А. Соколова, В.М. Сороко, Ю.П. Сурмін, О.Ю. Шапран, О.І. Шкуропацький, Л.Г. Штик та ін. Але недослідженість цього питання зумовлює необхідність відповідного аналізу тенденцій подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців.

Метою статті є дослідити тенденції подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців.

Виклад основного матеріалу. Нами проаналізовано низку чинних і таких, що втратили актуальність нормативно-правових актів, відповідно до змісту яких ми можемо визначити основні тенденції розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців.

Першим із них виділимо Указ Президента України «Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу» від 5 березня 2004 р. № 278 [2]. У пункті 2 цієї Концепції встановлено, що вдосконалення правових засад функціонування державної служби потребує, серед іншого, більш чіткого законодавчого визначення основ державної служби, її місця в системі державного управління, кола осіб, які належать до державних службовців, критеріїв віднесення їх до відповідних категорій посад

і механізмів прирівнювання певних посад з огляду на зміст роботи, її вплив на прийняття кінцевого рішення, а також рівня посадової відповідальності [2]. Тобто посилення відповідальності державних службовців розглядається одразу в декількох контекстах: 1) як стратегічний (один із найважливіших) напрям удосконалення законодавства про державну службу; 2) як один із стандартів Європейського Союзу, що потребує втілення у вітчизняній правовій системі.

У досліджуваному контексті звернемось до Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII [1]. У ньому питанню відповідальності державних службовців присвячувалась лише одна стаття, у якій йшлося про те, що особи, винні у порушенні законодавства про державну службу, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством. Тобто дисциплінарний і матеріальний види відповідальності, притаманні інституту державної служби сьогодні, тоді ще не існували взагалі у правовому просторі. Те саме можна сказати також про підстави та процедуру притягнення державних службовців до відповідальності. Ці категорії отримали свою регламентацію в останній редакції Закону України «Про державну службу».

Указ Президента України «Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу в Україні» від 20 лютого 2006 р. № 140 [3] містив положення, згідно з яким до основних засад вдосконалення правового регулювання державної служби було віднесено такі: патріотичність, самовіддане служіння Українському народові, політичну нейтральність державних службовців, чітке розмежування політичних та адміністративних посад, повноважень і відповідальності осіб, які їх обіймають. Зі змісту цього програмного документа ми виокремили такі тенденції, пов'язані з відповідальністю державних службовців:

1) тенденція до посилення відповідальності державних службовців визначена як одна з основних засад удосконалення правового регулювання державної служби;

2) тенденція до визначення видів дисциплінарних порушень і дисциплінарних стягнень, порядку та процедури розслідування дисциплінарного порушення, фіксації факту його вчинення, прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення, а також оскарження такого рішення, захисту прав державного службовця;

3) тенденція до посилення відповідальності державних службовців за порушення вимог щодо декларування доходів і зобов'язань фінансового, майнового характеру.

Щодо першої тенденції, як нами встановлено, то вона була актуальною на той момент, адже відповідальність державних службовців визначалась як сукупність цивільної, кримінальної та адміністративної відповідальності. Тенденція до визначення видів дисциплінарних порушень і дисциплінарних стягнень була реалізована в Законі України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1], власне, як і тенденція до посилення відповідальності державних службовців за порушення вимог щодо декларування доходів і зобов'язань фінансового, майнового характеру. Тобто із виділених зі змісту цієї Концепції тенденцій жодна не є актуальною сьогодні, тому що вони були реалізовані в нормах чинного законодавства.

У 2012 р. було прийнято Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 рр. [4], яка реалізовується і сьогодні. Пункт 3.4 цього документа присвячений цілям реалізації Стратегії за напрямом державного регулювання професійної діяльності. Проте питанню відповідальності державних службовців у цьому акті не було присвячено уваги взагалі. При цьому на момент прийняття Стратегії відповідальність державних службовців все ще являла собою комплекс адміністративних, цивільних і кримінальних норм.

У Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прийнятій 11 грудня 2014 р. [5], визначено такі цілі діяльності вищого органу в системі органів виконавчої влади України у сфері вдосконалення проходження державної служби в Україні: скорочення кількості державних службовців на 10 %, відповідне збільшення заробітної плати (2015-2016 рр.); оновлення державних кадрів, зокрема конкурсний відбір на новій основі (починаючи з 2015 р.); запровадження персональної відповідальності державних службовців (починаючи з 2015 р.); запровадження надання електронних безконтактних послуг (2015-2016 рр.), відмова від паперового документообігу (2015-2016 рр.); розроблення та сприяння прийняттю закону про відкриті дані (2015 р.). Основною тенденцією Програми Кабінету Міністрів України на 2015 р., яка, зокрема, мала вплив на інститут відповідальності державних службовців, було прийняття нового Закону України «Про державну службу». Ця тенденція була успішно реалізована, завдяки чому виник інститут відповідальності державних службовців у тому вигляді, у якому він функціонує й сьогодні.

Звернемо увагу на те, що аналіз чинної Програми діяльності Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2016 р. [6] засвідчив відчутність завдань, пов'язаних із відповідальністю державних службовців.

Наступним програмним документом, важливим для розвитку державної служби, стало прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/20151 [7]. У Стратегії реалізацію реформи державного управління визначено як одну з першочергових реформ, у ній встановлено також її мету – створення професійного інституту державної служби та забезпечення його ефективності. Реформа державної служби також включена до найважливіших напрямів. Серед першочергових пріоритетів реалізації Стратегії виділено проведення реформи державної служби та оптимізацію системи державних органів, а до запланованих заходів зараховано такі: декларування майнового стану публічних службовців; запобігання та врегулювання конфліктів інтересів; перевірка доброчесності службовців і моніторинг їхнього способу життя; здійснення контролю за доброчесною поведінкою службовців; створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій; оновлення кадрового складу державних службовців. Тобто в будь-якому разі всі положення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що пов'язані з реформою державної служби, сьогодні виконані.

Деяко згодом було прийнято Стратегію реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 р. та затверджено план заходів щодо її реалізації [8]. У цій

Стратегії питання юридичної відповідальності державних службовців визначено як проблему, яка потребує розв'язання. Звернемо увагу на те, що всі тенденції, які визначались до прийняття Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1], мали досить загальний характер, і їх сутність зводилась до того, що механізм відповідальності державних службовців є необхідним, а на державу та законодавця покладався обов'язок забезпечення його прозорості. Тобто йшлося не про тенденції вдосконалення правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців, а про тенденцію встановлення такої відповідальності.

Ще одним стратегічним документом, на який варто звернути увагу, є Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 6 травня 2015 р. № 287/20152 [9].

Таким чином, тенденції подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців варто умовно розподілити на дві групи: тенденції, розроблені до прийняття чинного Закону України «Про державну службу», та тенденції, актуальні на сьогодні. До першої належить група тенденцій, які обумовлені депрофесіоналізацією та деградацією державної служби та які полягають передусім у необхідності розробки та встановлення відповідних механізмів. Ці тенденції були реалізовані у змісті Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1], який визначив принципи державної служби, враховуючи основні напрями вдосконалення проходження державної служби, щодо створення правових передумов для підвищення престижності державної служби, врегулювання статусу державного службовця, запровадження прозорого механізму притягнення державних службовців до відповідальності відповідно до європейських принципів і стандартів. У свою чергу, тенденції, які є актуальними сьогодні, фактично потребують свого визначення.

Єдиним програмним документом, прийнятим після набуття чинності Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1], є розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» від 24 червня 2016 р. № 474-р [10], яким закріплено Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 рр. Аналіз її змісту дає змогу зробити висновок, що основні проблеми державної служби в Україні сьогодні пов'язані з недотриманням принципів прийняття на державну службу на основі здобутків, політичної нейтральності, відкритості та прозорості в роботі державних службовців, що супроводжується слабкою дисципліною, відповідальністю та незбалансованими процедурами.

Отже, аналіз вітчизняного законодавства засвідчив, що тенденції розвитку правового регулювання відповідальності державних службовців сьогодні не є актуальними, оскільки нормативно реалізовані під час проведення реформи державної служби. У такому разі корисним вважаємо звернення до наукової літератури, що дасть змогу вирішити одразу два завдання дослідження: 1) встановити, чи мало позитивні наслідки прийняття відповідних змін до законодавства на відповідальність державних службовців; 2) визначити перелік тенденцій подальшого розвитку правового регулювання

юридичної відповідальності державних службовців, актуальних і сьогодні.

Як нами встановлено, в чинних стратегічних нормативно-правових актах напрями подальшого вдосконалення правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців відсутні, а отже, відповідні зміни не заплановані. Існування ж проблем у цій сфері нами вже встановлено. Однією з тенденцій убачаємо прийняття спеціального нормативно-правового акта у сфері дисциплінарної відповідальності державних службовців – Дисциплінарного статуту. На необхідність прийняття такого законодавчого акта звертають увагу вітчизняні дослідники [11, с. 93]; такі нормативно-правові акти чинні у високорозвинених державах, зокрема Федеративній Республіці Німеччина; вони діють у сферах, які належать до державної служби – сьогодні є чинними Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV [12] та Дисциплінарний статут Збройних Сил України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV [13]; у тих сферах, де такі нормативно-правові акти відсутні чи втратили чинність, йдуть дискусії про необхідність їх прийняття (наприклад, щодо прийняття Дисциплінарного статуту прокуратури [14, с. 80; 15]). Тенденцією є «напрямок розвитку чого-небудь» [16, с. 1440]. Тобто це конкретний напрямок розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців. Якщо науковці зазначають наявність певної проблеми та пропонують шляхи її вирішення, це означає передбачення можливості розвитку цього інституту саме в такому напрямі. Тому зробимо висновок, що створення єдиного нормативно-правового акта, покликаного врегулювати дисциплінарну відповідальність державного службовця, Дисциплінарного статуту, варто виділити як першу тенденцію подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців.

Багато науковців звертають увагу на необхідність розширення переліку дисциплінарних стягнень. Справді, порівнюючи першу редакцію Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1] та чинну, можна зробити висновок, що за цей час перелік видів дисциплінарних стягнень не змінився взагалі. Проте у наукових джерелах постійно розглядається можливість розширення цього переліку. Найбільш удаюю вважаємо позицію О.О. Губанова, який пропонує доповнити систему заходів дисциплінарної відповідальності державних службовців тими, що мають матеріальний характер (штраф, скорочення заробітної плати) [17, с. 100]. Існування цієї тенденції, на відміну від попередньо проаналізованої, є більш спірним, адже сьогодні відсутні будь-які передумови для прогнозування таких змін. З іншого боку, деякі науковці вказують на таку необхідність [18, с. 123-124]. Ба більше, зарубіжний досвід свідчить про те, що чотирьох дисциплінарних стягнень сьогодні недостатньо. Тому зробимо висновок, що у разі внесення змін до чинного законодавства про державну службу в контексті відповідальності державних службовців такий напрямок його розвитку є цілком доречним.

Наступний напрямок, який доцільно виділити та реалізувати, – це встановлення єдиної термінології в цій сфері. У роботі ми звернули увагу на те, що у сфері юридичної відповідальності державних службовців ця проблема має особливе вираження, адже Кримінальний

кодекс України [19] не оперує терміном «державний службовець», а сутність «службових осіб» є дещо вужчою за сутність «державних службовців»; у свою чергу, в Кодексі України про адміністративні правопорушення [20] законодавець оперує терміном «посадова особа» у значенні «державний службовець», хоча останній є значно ширшим поняттям. Враховуючи, що все більше і більше дослідників наголошують на необхідності введення в обіг терміна «публічна служба», та з огляду на те, що деякі законодавчі акти вже сьогодні використовують таку термінологію, зробимо висновок про існування передумов для виділення саме такої тенденції.

Наступною тенденцією, яку ми вважаємо за доцільне виділити, є підвищення публічності юридичної відповідальності державних службовців. А.П. Горзов та О.О. Долгий звертають увагу на існування проблеми недостатнього висвітлення питання публічності процесів накладення дисциплінарних стягнень, яка полягає в тому, що інформація про накладення дисциплінарних стягнень на державних службовців залишається поза загальною увагою [21, с. 52].

Отже, дослідження засвідчило, що тенденціями подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців є такі:

- 1) посилення відповідальності державних службовців у різних сферах;
- 2) упровадження чітких і прозорих механізмів притягнення державних службовців до відповідальності;
- 3) створення єдиного нормативно-правового акта, покликаного врегулювати дисциплінарну відповідальність державного службовця;
- 4) заміна термінів «посадова особа», «службова особа», «державний службовець» на «публічний службовець»; відповідно, йтиметься про правове регулювання відповідальності публічних службовців.

Серед напрямів реалізації тенденції до посилення відповідальності державних службовців у різних сферах виділимо такі:

- 1) внесення змін до Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [1], які полягають у розширенні видів дисциплінарних стягнень і встановленні невичерпності переліку підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- 2) посилення санкцій за правопорушення та злочини, вчинені державними службовцями під час виконання службових обов'язків, у Кримінальному кодексі України [19] та Кодексі України про адміністративні правопорушення [20].

Наступною виділеною нами тенденцією є тенденція до впровадження чітких і прозорих механізмів притягнення державних службовців до відповідальності. Цей напрям уже був детально розглянутий нами у роботі. Основна мета його реалізації – законодавче встановлення процедури оприлюднення інформації про притягнення державного службовця до відповідальності. Вважаємо ймовірність реалізації цієї тенденції дуже високою, адже сьогодні прозорість є одним із основних принципів державної служби, який характерний для всіх її підінститутів.

Тенденція до створення єдиного нормативно-правового акта, покликаного врегулювати дисциплінарну відповідальність державного службовця, – Дисциплінарного статуту – була детально проаналізована нами

у роботі. Зазначимо лише, що її реалізація на практиці можлива одразу декількома способами. Одним із пріоритетних і таких, що найчастіше розглядається у наукових джерелах, є прийняття Дисциплінарного кодексу (статуту) державних службовців.

Висновки. Підбиваючи підсумок дослідження тенденцій подальшого розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців, зазначимо, що еволюція цього інституту сьогодні не є пріоритетною для вітчизняного законодавця. Аналіз чинного законодавства засвідчив, що всі виділені законодавцем пріоритетні напрями розвитку правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців вже сьогодні реалізовані. Тобто цей інститут фактично існує в тій формі, у якій законодавець прагне його бачити наступних декілька років. Звернення до наукової літератури вказує на втрату актуальності більшості праць, присвячених подальшому розвитку законодавства про державну службу.

Нами було здійснено виділення таких тенденцій, які, з одного боку, окреслюють вирішення виділених нами раніше проблем, а з іншого – уже не один рік обговорюються вітчизняними науковцями, а отже, дійсно розглядаються як можливі шляхи покращення досліджуваного інституту. Аналіз напрямів реалізації кожної з них засвідчив необхідність внесення комплексних змін до інституту державної служби, а також різноманітних галузей права, зокрема кримінального та адміністративного. Тобто подальший розвиток правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців матиме комплексний і масштабний характер.

Література

1. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 4. Ст. 43.
2. Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу: Указ Президента України від 5 березня 2004 р. № 278/2004. *Офіційний вісник України*. 2004. № 10. С. 31. Ст. 578. Код акта 28042/2004.
3. Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу в Україні: Указ Президента України від 20 лютого 2006 р. № 140/2006. *Офіційний вісник України*. 2006. № 8. С. 39. Ст. 421. Код акта 35288/2006.
4. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 рр.: Указ Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012. *Офіційний вісник Президента України*. 2012. № 4. С. 68. Ст. 127.
5. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Верховної Ради України від 11 грудня 2014 р. № 26-VIII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 102. С. 7. Ст. 3005. Код акта 75163/2014.
6. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 18. Ст. 208.
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 № 5/2015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.
8. Про схвалення Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 227-р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 24. С. 74. Ст. 680. Код акта 76189/2015.

9. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 6 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 14.08.2017).

10. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 55. С. 36. Ст. 1919. Код акта 82442/2016.

11. Губанов О.О. Відповідальність державних службовців як основна характеристика, яка притаманна державній службі в європейському адміністративному просторі, як сфера модернізації української державної служби. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. № 5. С. 87-94.

12. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 29. Ст. 245.

13. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 197.

14. Лавренко Б.В. Щодо питання дисциплінарної відповідальності працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2016. № 22. С. 79-82.

15. Окрема думка судді Конституційного Суду України Євграфова П.Б. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 16 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвер-

дженого постановою Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» (справа про Дисциплінарний статут прокуратури). URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/9> (дата звернення: 28.05.2017).

16. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). К.; Ірпінь: «Перун», 2005. 1728 с.

17. Губанов О.О. Процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні та Німеччині: порівняльний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 97-101.

18. Тимошук В.П. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України. К.: «Конус Ю», 2007. 735 с.

19. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

20. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

21. Горзов А.П. Дисциплінарна відповідальність державних службовців. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (13). С. 48-54.

Зубрицький М. І.,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника Департаменту –
начальник управління організаційно-аналітичного
забезпечення діяльності керівництва
Департаменту забезпечення діяльності